

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація

Аналізується стан ринку праці України, зокрема Донецької і Луганської областей, в умовах продовження гібридної війни на території держави. Визначаються проблеми у працевлаштуванні осіб, що залишились на окупованих територіях і внутрішньо переміщених осіб та пропонуються шляхи їх вирішення.

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Внаслідок збройного конфлікту на сході України у мешканців регіону виникла потреба вимушеної зміни місця проживання. Постравматичний синдром та складність адаптації до нового середовища ВПО обмежують їх спроможність до звичайного життя, тому ці громадяни мають нагальну потребу в отриманні допомоги. Для даної верстви населення України особливо гостро постає проблема працевлаштування, адже її вирішення дасть змогу не тільки задовольнити основні потреби, а й подбати про добробут та щасливе майбутнє для сімей на новому місці. Існує безліч проектів та програм від волонтерських організацій, що надають різнобічну підтримку вимушеним мігрантам, але цього недостатньо, аби постраждалі відчули себе частиною соціуму. Важливим для ВПО є створення програм допомоги та соціального забезпечення від держави, що будуть підкріплені відповідними законопроектами та ефективно діяти.

У сфері зайнятості населення Донецької і Луганської областей існують наступні проблеми.

1. Зменшення кількості зайнятих та збільшення безробіття на території Донбасу.

На сьогоднішній день гостро постає проблема, що стосується зайнятості внутрішньо переміщених осіб, і вона потребує ефективних шляхів вирішення. Але не менш складною є ситуація із зайнятістю осіб, які залишились на території Донецької та Луганської областей. Внаслідок бойових дій більшість виробництв та промислових підприємств в межах непідконтрольних областей припинили свою діяльність, створивши тим самим проблему безробіття.

Донецька та Луганська області мали найбільший промисловий потенціал серед регіонів України. Машинобудування, хімічна, видобувна та обробна промисловість – галузі, що стали провідними в промисловому комплексі держави завдяки даному регіону. Після початку воєнних дій почалося зниження обсягів промислового виробництва. За даними Головного управління статистики в Донецькій області, обсяг промислової продукції Донецької області (без урахування частини зони проведення антитерористичної операції) в січні-лютому 2017 року порівняно з січнем-лютом 2016 року скоротився на 2,4 %. У лютому в порівнянні з січнем 2017 року випуск продукції зменшився на 13,7 %, в порівнянні з лютом 2016 року – на 10,1 %¹. Обсяг промислової продукції Луганської області у січні-лютому 2017 року порівняно з січнем-лютом 2016 року скоротився на 0,1 %. У лютому в порівнянні з січнем 2017 року випуск продукції зменшився на 38 %, в порівнянні з лютом 2016 року – на 29 %.

На підприємствах областей працювала значна кількість висококваліфікованих працівників, незважаючи на застарілі технології та небезпечні й шкідливі умови праці. У 2014 році втрата робочих місць для

¹Прес-випуски Головного управління статистики у Донецькій області: січень-березень 2017 року / Головне управління статистики Донецької області [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.donetskstat.gov.ua/pres/presreliz.php?dn=0317&number=3>

малих і середніх підприємств у Донецькій області становила 80-90%, для великих підприємств – більше, ніж 50%.

Довідково: Після початку бойових дій діяльність припинили такі підприємства, як Горлівська виконавча дирекція з ліквідації шахт державного підприємства, «Донецька обласна дирекція з ліквідації збиткових вугледобувних та вуглепереробних підприємств»; відокремлений підрозділ «Шахта «ПВДЕННА»; ДП «Шахта «ЛІДСВКА». Скорочується майже на 90% ТОВ «Азовська нафтова компанія»; ТОВ «БК «АЗОВМАШ»; ПАТ «Комерційний банк «ПВДЕНКОМБАНК»; ТОВ «ТАР АЛЬЯНС»².

У Луганській області на підконтрольній українській владі території залишилась незначна частка таких галузей, як вугільна промисловість, виробництво будівельних матеріалів, харчова та легка промисловість. Наприкінці 2014 року в Луганській області зупинили свою роботу 22 підприємства, в тому числі Алчевський металургійний комбінат. Зупинена діяльність ПрАТ «ЛИНІК», Попаснянського вагоноремонтного, Стахановського феросплавного і вагонобудівного, Первомайського електромеханічного заводів, ТОВ «Сталь», «Лугцентрокуз», Кіровський «Центрокуз», «Метали і полімери», ВО «Трансаш», ДП «Лугутинське об'єднання прокатних валків», ХКО ім. Петровського та інших підприємств області. Станом на 01 листопада 2016 року кількість активних промислових підприємств склала 723, з них: 49 – підприємства добувної промисловості, 597 – переробної промисловості. 1 березня 2017 року «ДНР» і «ЛНР» заявили про «націоналізацію» всіх українських підприємств, що знаходяться на непідконтрольній Україні території Донбасу, а 2 березня в «ДНР» сформували список з 43 «націоналізованих» підприємства.

Зупинка підприємств, що забезпечували мешканців східного регіону держави роботою, і тимчасова неконтрольованість підприємств призвели

² Економіка Донбасу: який реальний масштаб втрат. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/regions/donetsk/ekonomika-donbassa-kakov-realnyy-masshtab-poter-dokumenty-558258.html>

до збільшення кількості вимушено вивільнених працівників, відповідно дестабілізації ринку праці Луганської та Донецької областей, і ця проблема потребує негайного вирішення.

За оперативною інформацією Державної служби статистики України, чисельність населення Донецької області у 2014 році склала 4297 тис. осіб, у 2015 – 4265 тис. осіб, у 2016 – 4244 тис. осіб. Чисельність населення Луганської області у 2014 році склала 2220 тис. осіб, у 2015 – 2205,4 тис. осіб, у 2016 – 2195 тис. осіб. Тобто в обох областях спостерігається лише незначне скорочення кількості населення. Чисельність зайнятого населення Донецької області у 2014 році склала 1752,4 тис. осіб, у 2015 – 756,3 тис. осіб, у 2016 – 748,4 тис. осіб. Тобто, за три роки чисельність зайнятого населення скоротилась у 2,3 рази. Чисельність зайнятого населення Луганської області у 2014 році склала 877,6 тис. осіб, у 2015 – 306,3 тис. осіб, у 2016 – 298,5 тис. осіб, тобто за три роки скоротилося у 2,9 рази.

Значно зріс рівень безробіття. Рівень безробіття у Донецькій області у 2014 році становив 1,3 %, у 2015 – 2,6 % та у 2016 – 2,2 %. У Луганській області рівень безробіття у 2014 році склав 1,4 %, у 2015 – 2,8 %, у 2016 – 2,4 %. За 2014-2016 роки найбільший рівень безробіття в Україні спостерігався у Кіровоградській (4,5 %), Черкаській (4,2 %) та Полтавській областях (4,2 %), найменший – у місті Київ (0,7 %), Одеській (1,3 %) та Закарпатській (1,6 %) (Див. додаток 1).

Бойові дії спричинили відтік населення в інші регіони, у перш чергу – сусідні. Станом на кінець березня 2017 року найбільша кількість переселенців мешкає на підконтрольній території Донеччини (більше 532 тис.) і Луганщини (майже 291 тис.), 196 тис. розмістились у Харківській області, 163 тис. – у місті Київ, 76 тис. – у Дніпропетровській області та 59 тис. – у Запорізькій області. Найменше переселенців розміщено у Тернопільській (2512 осіб), Рівненській (3229), Закарпатській (3549) та Чернівецькій (3556) областях. Внутрішньо переміщені особи

певним чином вплинули на рівень зайнятості регіонів України, але дослідити безпосередній зв'язок неможливо, так як не всі переселенці офіційно працевлаштовані. На прикладі вищенаведених областей помітно, що ситуація із зайнятістю по Україні не зазнає суттєвих змін (див. табл. №1).

Таблиця №1

Динаміка зайнятості населення за регіонами

	Кількість зайнятого населення, тис.	
	2013 р.	2016 р.
м. Київ	1282,8	1236,6
Харківська	1413,1	1364,3
Дніпропетровська	1531	1425,4
Запорізька	821,9	734,9
Тернопільська	442,9	407,6
Рівненська	494,9	474,2
Закарпатська	541,2	505,5
Чернівецька	391,6	376,1

Регіон, що був найбільш густонаселеним серед областей нашої держави, на даний момент потерпає від демографічної кризи, руйнувань житлових масивів та об'єктів інфраструктури, що є причиною поширення низки проблем у різних сферах та потребує уваги і негайних дієвих рішень від органів державної влади.

2. Недостатнє забезпечення робочими місцями вразливих груп населення.

В результаті воєнного конфлікту на сході України виникла низка соціальних проблем, досить серйозною з яких є проблема працевлаштування вразливих груп населення, що виїхали із зони АТО. Хоч багато матеріальних, медичних та соціальних питань вирішуються волонтерами, але дана категорія потребує також і особливого ставлення та

допомоги від держави. Фінансування урядом та правова підтримка не в повній мірі сприяють адаптації до нових умов та комфортного життя внутрішньо переміщених осіб з обмеженими можливостями, тому важливо реально оцінити їх становище та вжити дієвих заходів щодо забезпечення їх робочими місцями.

Довідково: 1 жовтня 2014 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання»³. Згідно постанови, адресна допомога надається громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають на території України та переміщуються з тимчасово окупованих територій України, а також районів проведення АТО, і які перебувають на обліку в органах соціального захисту. Термін отримання адресної допомоги – не більше ніж 6 місяців з моменту постановки на облік. Розмір грошової допомоги для однієї особи складає для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти, інваліди) – 884 грн, для працездатних осіб – 442 грн. Виходячи з цього, вразливі верстви населення, враховуючи одиноких матерів, які мають дітей віком до шести років, та жінок, що мають дітей-інвалідів, не можуть бути повністю забезпеченими з огляду на замалий розмір грошової допомоги, що їм надається. 31 травня 2017 року внесено зміни до постанови №505 «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг». Зокрема, в документі наголошується, що допомога надаватиметься особам, які перемістилися із тимчасово окупованої території України, населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населених пунктів, розташованих на лінії зіткнення, а також особам, житло яких зруйновано або стало непридатним для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції.⁴

³Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» від 1 жовтня 2014 р. № 505 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>

⁴Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядків затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 505 і від 22 вересня 2016 р. № 646» [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/370-2017-%D0%BF/paran9#n9>

Значною є і кількість дітей, переміщених із зони конфлікту. На сьогодні, за даними представництва ЮНІСЕФ в Україні, кількість дітей, переміщених із зони збройного конфлікту, складає 215 тисяч, і проблема пошуку додаткових джерел заробітку для вразливих сімей є невідкладною⁵. Найбільше страждають матері-одиначки, що мають велику відповідальність за життя і здоров'я своїх дітей та одночасно відчують неспроможність досягнути гідного рівня проживання. Складність ситуації в тому, що внутрішньо переміщеним особам, як правило, важко адаптуватись в новому середовищі, і, тим більше, в рівних умовах конкурувати на ринку праці, а якщо є причини, за яких особа не може покидати свого дому, то шанси знайти роботу в такому випадку є мінімальними.

Проблема працевлаштування охоплює також й інвалідів-бійців, що повернулися із зони АТО та не можуть працювати на попередніх умовах. Для цієї категорії людей на даний момент надзвичайно важливим є отримання роботи, адже це складова психологічної та соціальної реабілітації після трагічних подій. Однак, повертаючись, наприклад, в сільську місцевість, людині із обмеженими фізичними можливостями знайти місце роботи досить непросто.

Працевлаштування вразливих груп населення – це одне з важливих питань соціального захисту ВПО, якому для вирішення необхідне вдосконалене законодавче підґрунтя та допомога громадянського суспільства.

3. Недосконалість системи обліку внутрішньо переміщених осіб.

Збройний конфлікт на території Луганської та Донецької областей сприяв появі вимушених внутрішніх та зовнішніх міграцій населення. Внутрішньо переміщеним особам, що прибувають із зони АТО до інших

⁵«ЮНІСЕФ: 200 тисяч дітей потребують термінової підтримки для подолання травм, пов'язаних з триваючим конфліктом на сході України», 7 квітня 2017 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media.html>

регіонів України, вкрай важко пристосуватись до нових умов та подолати психологічні бар'єри у професійній діяльності, навчанні, спілкуванні з новим оточенням та самовизначенні. До перелічених проблем додається ще проблема реєстрації на новому місці проживання та офіційне працевлаштування таких осіб, що є основою для їх благополучного проживання на новому місці та можливостей розвитку успішної кар'єри.

Станом на 12 червня 2017 року Міністерством соціальної політики України, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних та Київської міської державних адміністрацій, взято на облік 1593466 переселенців⁶ з Донбасу і Криму.

За роки воєнних дій центральними органами влади, обласними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування було прийнято багато різноманітних нормативних документів, що мають відношення безпосередньо до врегулювання системи обліку внутрішньо переміщених осіб.

Довідково: 20 жовтня 2014 року прийнято Закон України № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», в якому йдеться про правове забезпечення таких осіб⁷. Згідно даного закону, факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково. Для отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи така особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Така довідка дає можливість внутрішньо переміщеним особам не тільки бути офіційно зареєстрованим на новому місці проживання та отримувати допомогу, а й мати більше можливостей працевлаштування.

⁶ Облік переселенців / Міністерство соціальної політики [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=250060011&cat_id=244277212

⁷ Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" — 2015 — № 1706-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>

Складності з офіційним працевлаштуванням ВПО можуть виникнути через втрату трудової книжки за обставин вимушеної міграції. В даному випадку дублікат трудової книжки видається на підставі заяви працівника та отриманої ним у письмовому вигляді інформації зі штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації про виникнення надзвичайної ситуації або Антитерористичного центру при Службі безпеки України про проведення антитерористичної операції на території, де працювала особа, що надається в довільній формі⁸. Частіше зустрічаються випадки втрати паспорта чи свідоцтва про народження, в даному випадку ВПО звертаються у міграційну службу за місцем перебування, де упродовж одного дня видають тимчасове посвідчення, що підтверджує українське громадянство.

Не дивлячись на спроби державних органів влади створити нову законодавчу базу для обліку внутрішньо переміщених осіб, сам процес не стає простішим та доступним в повній мірі для кожного. Також дефіцит інформації в системі обліку про соціально-демографічні категорії внутрішньо переміщених осіб не дають змогу забезпечити потребуючих необхідною соціальною допомогою, нарахувати пенсії. Тому досконала система обліку допоможе забезпечити всіх потребуючих необхідними благами.

4. Складність соціальної та психологічної адаптації ВПО на ринку праці у регіонах.

Внаслідок вимушеного переміщення населення з невідконтрольних територій у внутрішньо переміщених осіб з'явилися проблеми соціальної та психологічної адаптації до нових умов проживання. Ці проблеми стосуються всіх верств населення – як школярів та студентів, у яких значно порушився нормальний ритм навчального процесу, так і

⁸ "Про затвердження Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників". Наказ Міністерства праці України, Міністерства Юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.93 р. №58 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93>

пенсіонерів, які відчують себе незахищеними у новому середовищі, а також зайнятого населення. Найбільшого психологічного тиску зазнає економічно активне населення, для якого визначальним фактором у створенні успішної кар'єри є адаптація на ринку праці.

Згідно досліджень Донецької служби зайнятості, 75 % ВПО знаходяться у стані постійної тривоги, яка спровокована масштабними змінами у їхньому житті; 15 % ВПО перебувають у стадії «адаптації», тобто відбувається пристосування до нового соціуму, місця проживання, нової роботи та посади, що може призвести до значного психоемоційного навантаження. 10% населення увійшли в категорію, яку можна назвати «станом виснаження», тобто спостерігається розчарування, апатія, невпевненість у своїх силах, що у крайньому разі може потребувати втручання психолога⁹.

Також, за дослідженнями компанії «TNS-Україна» та громадської ініціативи «Відновлення Донбасу»¹⁰, у 8 регіонах України (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська, Львівська та Луганська області і м. Київ) 25 % ВПО потребують психологічної допомоги, з яких кожен шостий заявив, що така допомога потрібна і його дитині. Найбільша частина респондентів з досліджуваних регіонів, яким необхідна психологічна допомога, знаходяться у Харківській (36%) та Луганській (32 %) областях.

В більшості випадків у внутрішньо переміщених осіб з'являється відчай у процесі пошуку роботи та адаптації на новому робочому місці, адже основна частина ВПО – це особи, що мають вищу освіту та роки кар'єрного досвіду. За даними Державної служби зайнятості, розподіл ВПО за освітою суттєво відрізняється від освітнього рівня загальної кількості безробітних. Особи з вищою освітою серед ВПО становлять

⁹Шляхи соціально-психологічної адаптації вимушених переселенців до умов регіонального ринку праці (досвід Донецької обласної служби зайнятості) / В. М. Рибалко // Ринок праці та зайнятість населення. - 2015. - № 3. -С. 71-72. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2015_3_19.

¹⁰ Презентація проекту "Індекс комфортності переселення", 16 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/ua/news/353986-prezentaciya-proektu-indeks-komfortnosti-pereselencya>

понад 70 %, із професійно-технічною – 19 %, із початковою та середньою – 11 %, у той час як серед числа усіх безробітних частка осіб з вищою освітою становить менше 45 %, із професійно-технічною – 35 %, із середньою – 20 %.¹¹ Але через обмеженість у часі, коштах та напругу на локальних ринках праці внутрішньо переміщені особи, що мають достатній рівень кваліфікації у певних сферах, не завжди можуть отримати гідну роботу. За таких умов вони зазвичай погоджуються на гірші умови праці та заробітну плату, аніж були до цього, створюючи ситуацію вимушеного дауншифтингу.

Довідково. Допомогою ВПО з працевлаштуванням займаються волонтерські об'єднання, недержавні організації та благодійні фонди. Наприклад, у місті Вінниця створене громадське об'єднання «Спільна справа», яке започатковане самими переселенцями. Ця організація займається не тільки проблемою працевлаштування, а й питаннями поліпшення житлових умов, сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб, розвитку зв'язків з міжнародними та національними громадськими організаціями¹². На заході України функціонує громадська організація «Армія Спасіння», що надає допомогу з працевлаштування переселенців за кордоном. На сьогоднішній день команда активістів допомогла понад 160 сім'ям отримати робочу візу та виїхати на роботу до Польщі. Важливе місце серед організацій по працевлаштуванню переселенців займає «Центр зайнятості вільних людей», їх головним завданням є допомога всім, хто внаслідок участі в акціях протесту втратив роботу і доступ до засобів існування. Організація не тільки допомагає безпосередньо працевлаштуватись, а й надає програму навчання та розвитку, і сьогодні нараховується близько 700 осіб слухачів цієї програми¹³.

Отже, за умов невизначеності, складності з пошуком нового місця проживання та безлічі інших суттєвих проблем внутрішньо переміщеним

¹¹Офіційний сайт Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=351058>.

¹² ГО «Об'єднання переселенців «Спільна справа» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.spilnasprava.in.ua/>.

¹³«Центр Зайнятості Вільних Людей» [Електронний ресурс] // Режим доступу:<http://czvl.org.ua/>

особам найбільше завдає негативного психологічного тиску саме працевлаштування. Тому важливим є створення сприятливого середовища для психологічної адаптації ВПО на ринку праці.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. З метою збільшення кількості робочих місць на території Донбасу необхідно:

1) Кабінету Міністрів України спільно з МінТОТВПО та Донецькою та Луганською ОДА розробити місцеву програму відновлення та розвитку промислового виробництва Донбасу, головним завданням якої будуть започаткування інноваційної діяльності на підприємствах для підвищення конкурентоспроможності регіону на основі залучення висококваліфікованих кадрів з інших областей України до реалізації інноваційних проектів. Також дана програма має включати питання щодо будівництва та відновлення виробничих і соціальних об'єктів, вирішення питання розселення, відновлення зруйнованої мережі транспортних шляхів.

2) Міністерству економічного розвитку і торгівлі України спільно з Донецькою та Луганською обласним державним адміністраціям:

- надавати пільгові умови (податкові, кредитні, митні та страхові) для розвитку малих і мікропідприємств та інноваційних стартапів у промисловості, сільському господарстві, будівництві та галузях соціальної сфери і для створення робочих місць;

- залучати громадські організації до проведення тренінгів та лекцій для керівників підприємств, під час яких вони дізнаватимуться про методи модернізації підприємств, оновлення технологій, покращення умов праці

та підвищення трудової активності працівників з метою реалізації набутих знань у нових інвестиційних проектах;

3) *Міністерству соціальної політики України* рекомендувати місцевим органами виконавчої влади проводити конкурси стартапів, які будуть спрямовані на розробку інноваційних технологій у різних сферах економіки Донбасу, тим самим заохочуючи економічно активне населення регіону брати участь у відбудові регіону на противагу пошуку можливостей працевлаштування за його межами, а підприємців – зберігати існуючі та створювати нові робочі місця.

2. З метою створення можливостей для працевлаштування вразливих категорій населення доцільно:

1) *Кабінету Міністрів України, Міністерству соціальної політики України та МінТОТВПО* доручити Державній службі зайнятості України створити інструменти орієнтації безробітних ВПО до самозайнятості; такими інструментами можуть стати залучення громадських організацій до проведення різноманітних тренінгів, безкоштовних консультацій та вебінарів з метою мотивації до створення своєї справи та набуття ВПО нового досвіду і кваліфікації;

2) *Міністерству соціальної політики України спільно з Донецькою та Луганською ОДА* оголошувати конкурси для підприємств (із наданням переможцям пільгових податкових умов) щодо запровадження проектів, спрямованих на створення можливостей дистанційного працевлаштування ВПО у державних та недержавних установах. Така форма зайнятості буде зручною для осіб з обмеженими фізичними можливостями та для тих, хто доглядає за членами своєї родини;

3) *Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству соціальної політики України та регіональним центрам зайнятості:*

- розробити програму, що передбачатиме створення спеціально облаштованих, комфортних робочих місць для осіб із інвалідністю незалежно від сфери діяльності;

- створити інформаційні центри для розповсюдження відомостей з приводу шляхів та можливостей працевлаштування для ВПО, що входять до вразливих груп населення.

3. З метою вдосконалення системи обліку ВПО необхідно:

1) Міністерству соціальної політики прискорити початок дії Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб у повноцінному режимі шляхом залучення компетентних кадрів та співпраці з іноземними спеціалістами, що мають досвід роботи з подібними проектами. Дані Єдиної інформаційної бази необхідні не тільки для обліку осіб, які переміщуються з непідконтрольної території України та районів проведення антитерористичної операції, а й моніторингу демографічної ситуації Луганської та Донецької областей. Спостереження за динамікою прибулих та вибулих із зони АТО дасть можливість створити належні умови для регулювання ринку праці.

2) Міністерству соціальної політики та Управлінням праці і соціального захисту населення місцевих адміністрацій:

- спростити процес отримання довідки внутрішньо переміщеної особи, враховуючи особливості ситуації, в яку потрапили ВПО, за рахунок створення лояльної системи подачі документів, в основі якої лежатиме індивідуальний підхід до кожного;

- розглянути варіант створення онлайн-платформи для оформлення документів, що допоможе зареєструватись в першу чергу внутрішньо переміщеним особам з обмеженими фізичними можливостями.

3) Кабінету Міністрів України спільно з науково-дослідними установами формувати програми та проекти, що будуть спрямовані на дослідження соціально-демографічних категорій внутрішньо переміщених осіб, які потребують різних підходів до створення комфортних умов проживання у новому соціальному середовищі.

4. З метою покращення умов для адаптації ВПО доцільно:

1) Кабінету Міністрів України спільно з Міністерством соціальної політики України, Міністерством охорони здоров'я України та МінТОТВПО:

- ініціювати проведення семінарів та тренінгів за участі міжнародних організацій, які опікуються питаннями переселенців, для внутрішньо переміщених осіб на базі аудиторного фонду навчальних закладів, на базах відпочинку та пансіонатах, де розглядатимуться методи психологічного розвантаження вимушених мігрантів та варіанти можливих шляхів реабілітації після пережитого стресу в результаті воєнних дій на сході України;

- створити на базі існуючих оздоровчих закладів спеціальні відділи для психологічної підтримки ВПО. Реабілітація в даних відділах сприятиме повноцінному відновленню психологічного здоров'я ВПО та їх адаптації до нових умов життя;

2) *Міністерству освіти і науки України* сформувати освітні програми для перепідготовки та підвищення кваліфікації ВПО; організувати зустрічі внутрішньо переміщених осіб з представниками Міністерства освіти і науки України, на яких будуть відбуватись обговорення побажань внутрішньо переміщених осіб з приводу актуальних напрямків майбутнього навчання згідно із попитом на сучасному ринку праці;

3) *Міністерству соціальної політики України* запроваджувати проекти, спрямовані на покращення системи працевлаштування ВПО та процесу пошуку роботи; рекомендувати обласним та районним центрам зайнятості стати організаторами міні-ярмарок вакансій, круглих столів та форумів для сприяння швидкій адаптації ВПО на ринку праці; доручити фахівцям центрів зайнятості проводити виїзні акції в населені пункти найбільшої концентрації ВПО, де будуть надаватись безкоштовні інформаційно-консультаційні послуги таким особам з приводу їх соціального захисту та можливостей працевлаштування.

Вказані заходи сприятимуть наданню допомоги з працевлаштування внутрішньо переміщеним особам та дозволять покращити ситуацію на ринку праці України.

Відділ регіональної політики,
(*О.О. Бондаренко*)

Додаток 1

Таблиця №2

Зареєстроване безробіття населення за регіонами у 2014, 2015, 2016 роках

	Рівень безробіття, %		
	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Вінницька	2,5	3,3	3,3
Волинська	1,8	2,7	2,6
Дніпропетровська	1,6	2,2	2,2
Донецька	1,3	2,6	2,2
Житомирська	2,5	3,8	3,5
Закарпатська	1,2	1,6	1,3
Запорізька	2,2	3,4	2,9
Івано-Франківська	1,9	2,6	2,2
Київська	1,6	2,5	2,1
Кіровоградська	2,8	4,5	4,1
Луганська	1,4	2,8	2,4
Львівська	1,5	2,1	1,8
Миколаївська	2,3	3,2	3
Одеська	0,9	1,3	1,2
Полтавська	2,6	4,2	3,7
Рівненська	2,4	3,5	3,1
Сумська	2,4	3,5	3
Тернопільська	2,3	2,8	2,5
Харківська	1,5	2,1	1,9
Херсонська	1,8	2,7	2,2
Хмельницька	2,1	2,8	2,7
Черкаська	2,9	4,2	3,5
Чернівецька	1,7	2,4	2,2
Чернігівська	2,3	3,4	3
м. Київ	0,7	1,3	1

Джерело: за даними Державної служби статистики України